MĂSURILE DE PROTECŢIE A PERSOANEI ÎN LEGĂTURĂ CU DESFĂŞURAREA PROCESULUI PENAL ŞI EFICIENŢA LOR

Victor MELNIC

CZU: 343.131.5 melnic.legal@gmail.com

This thesis investigates the efficiency of protective measures for individuals involved in criminal proceedings, emphasizing the need for harmonizing national and international legislation. It explores tailored approaches for different victim categories, such as witnesses, victims of domestic violence, and sexual offenses. The study underlines the importance of specific, efficient protective measures, proper administrative procedures, and international collaboration to enhance safety and justice in criminal processes.

Protecția persoanelor implicate în procesul penal este esențială pentru asigurarea unui sistem de justiție corect și echitabil. În Republica Moldova, cadrul legislativ și măsurile practice aplicate în acest domeniu sunt analizate în profunzime pentru a identifica lacunele și a propune soluții concrete. Această lucrare își propune să contribuie la îmbunătățirea protecției martorilor și victimelor printr-o abordare integrată și detaliată a legislației naționale și internaționale.

Într-un context în care criminalitatea organizată și infracțiunile grave sunt în creștere, importanța măsurilor de protecție devine evidentă. Protecția martorilor și a victimelor nu este doar o chestiune de drept, ci și una de securitate națională. Prin asigurarea unui cadru adecvat de protecție, se consolidează încrederea publicului în sistemul de justiție și se promovează valorile democratice fundamentale.

Măsurile de protecție sunt acțiuni specifice întreprinse de autorități pentru a asigura securitatea fizică și psihologică a persoanelor implicate în procesul penal. Aceste măsuri sunt esențiale pentru prevenirea intimidării și a represaliilor, garantând astfel că martorii și victimele pot participa activ și fără teamă la desfășurarea justiției [1].

În practica juridică, importanța acestor măsuri este subliniată prin cazurile de intimidare a martorilor, unde lipsa unei protecții adecvate poate duce la refuzul acestora de a coopera cu autoritățile. Protecția oferită nu trebuie să fie doar teoretică, ci să se materializeze prin acțiuni concrete, precum schimbarea identității, relocarea sau paza continuă.

Analiza reglementărilor naționale și internaționale relevă diferențe semnificative în aplicarea măsurilor de protecție. În Republica Moldova, legea nr. 105/2008 și Codul de Procedură Penală (CPP) constituie principalele cadre legislative. Totuși, există necesitatea armonizării acestor norme pentru a evita contradicțiile și a asigura aplicarea uniformă a măsurilor de protecție.

Problemele justiţiei penale constituie obiect de preocupare a comunităţii internaţionale de la mijlocul secolului al XX-lea. Această direcţie de activitate este realizată actualmente de către Comisia pentru prevenirea criminalităţii şi justiţie penală a Consiliului Economic şi Social al ONU, prin intermediul Congreselor ONU pentru prevenirea criminalităţii şi modul de tratare a delincvenţilor, precum şi structurile specializate ale Consiliului Europei, care elaborează reglementări-cadru la nivel regional.

Convențiile internaționale, precum Convenția ONU împotriva criminalității transnaționale organizate și Convenția ONU împotriva corupției, subliniază importanța protecției martorilor la nivel global. Aceste tratate stipulează măsuri specifice, precum protecția fizică și psihologică a martorilor și victimelor, utilizarea tehnologiilor moderne pentru a asigura mărturia în condiții de siguranță și cooperarea internațională pentru relocarea persoanelor protejate [2].

Măsurile urgente și de protecție includ acțiuni imediate, precum relocarea persoanelor aflate în pericol, schimbarea identității și asigurarea pazei fizice. Aceste măsuri sunt cruciale pentru prevenirea represaliilor și asigurarea siguranței martorilor și victimelor. De exemplu, în cazurile de criminalitate organizată, martorii pot fi ținta unor atacuri violente, iar protecția promptă este esențială pentru salvarea vieții acestora.

Procedurile detaliate și criteriile de aplicare sunt esențiale pentru asigurarea protecției eficiente. În Republica Moldova, procedurile sunt stabilite prin legea nr. 105/2008 și CPP, care impun autorităților obligația de a lua măsuri pentru garantarea securității participanților la procesul penal.

Interceptarea comunicațiilor și/sau a imaginilor implică utilizarea unor mijloace tehnice care permit accesul la conținutul informațiilor audio, video, scrise sau grafice transmise între două sau mai multe persoane. Înregistrarea acestor comunicații constă în stocarea informațiilor obținute prin interceptare pe un suport informațional [3].

Diferențierea măsurilor de protecție pentru victimele violenței domestice și infracțiunilor sexuale față de alte categorii de participanți este crucială. Victimele acestor infracțiuni necesită măsuri speciale, precum adăposturi sigure și suport psihologic, pentru a se recupera și a participa activ la procesul penal fără teama de represalii. De asemenea, instanțele de judecată și organele de urmărire penală trebuie să fie instruite adecvat pentru a aplica aceste măsuri în mod eficient și sensibil [4].

Măsurile de asistență pentru persoanele protejate, fie că sunt în libertate sau în detenție, sunt esențiale pentru a asigura securitatea, sănătatea și bunăstarea acestora. Aceste măsuri oferă suport comprehensiv, adaptat nevoilor specifice ale fiecărei persoane, contribuind la reintegrarea eficientă și la protejarea drepturilor fundamentale.

Totuși este esențial să spunem că instituția protecției martorilor în Republica Moldova poartă un caracter confidențial, ce prind forma unor metodologii, instrucțiuni, acte interdepartamentale și care conțin parafa *„Strict secret”, „Secret”, „Confidenţial” sau „Restricționat”,* iar o divulgarea acestor informații ar putea aduce prejudicii

și daune intereselor și/sau securității Republicii Moldova, dar și a persoanelor ce sunt aflate sub protecție.

În cadrul studiului efectuat s-au constatat unele colizii ale normelor din cadrul Legii nr.105 și Codul de Procedură Penală. Astfel, au fost elaborate propuneri de lege ferenda cu scopul asigurării respectării exigenței de calitate a legii și excluderea riscurilor de limitare abuzivă a accesului liber la justiție, după cum urmează:

1. Este imperativă eliminarea contradicțiilor dintre legea nr. 105/2008 și Codul de Procedură Penală pentru a asigura aplicarea uniformă a măsurilor de protecție. O propunere concretă este revizuirea și actualizarea legislației naționale pentru a integra standardele internaționale de protecție a martorilor și victimelor. Aceasta ar include, de asemenea, clarificarea procedurilor și responsabilităților instituțiilor implicate în protecția persoanelor în procesul penal.
2. Victimele violenței în familie și infracțiunilor sexuale necesită măsuri de protecție adaptate, care să răspundă nevoilor lor specifice. Aceste măsuri ar trebui să includă suport psihologic, adăposturi sigure și consiliere legală. De asemenea, trebuie asigurată confidențialitatea și siguranța acestor persoane pe termen lung, nu doar pe durata procesului penal.
3. Comasarea măsurilor redundante și crearea unor măsuri integrate ar îmbunătăți eficiența protecției și ar simplifica procedurile administrative. Propunem dezvoltarea unor ghiduri și protocoale clare pentru autoritățile implicate, care să detalieze pașii necesari pentru implementarea măsurilor de protecție. De asemenea, este esențială formarea continuă a personalului implicat în aplicarea acestor măsuri, pentru a asigura un răspuns prompt și adecvat în situații de urgență.
4. În contextul globalizării și al creșterii criminalității transfrontaliere, colaborarea internațională este esențială pentru protecția eficientă a martorilor și victimelor. Este necesar ca Republica Moldova să încheie acorduri bilaterale și multilaterale cu alte state pentru a facilita relocarea și protecția persoanelor aflate în pericol. De asemenea, schimbul de bune practici și informații între state poate contribui la îmbunătățirea sistemului de protecție la nivel național.
5. Utilizarea tehnologiilor moderne, cum ar fi videoconferințele, aplicațiile de modificare audio și video, poate spori protecția martorilor și victimelor. Aceste tehnologii permit participarea la procesul penal fără a expune persoanele la riscuri suplimentare. De asemenea, implementarea unor sisteme de monitorizare și alertare poate preveni actele de intimidare și represalii.
6. Introducerea în atribuțiile procurorului prerogative de a iniția aplicarea măsurilor de protecție din oficiu, și nu doar la cererea persoanei asemenea cum este în prezent. Protecția eficientă a martorilor este un pilon esențial al sistemului de justiție penală, asigurând că martorii pot depune mărturie fără teama de represalii, contribuind astfel la un proces echitabil și transparent.

Măsurile de protecție nu doar că protejează martorii, ci și contribuie la integritatea și credibilitatea întregului proces penal, asigurând un sistem de justiție în care toate părțile se simt în siguranță și respectate.

Măsurile de protecție analizate s-au dovedit eficiente în prevenirea intimidării și represaliilor împotriva martorilor, asigurându-le siguranța necesară pentru a depune mărturie fără teamă.

Referințe:

1. Legea nr. 105 cu privire la protecţia martorilor şi altor participanţi la procesul penal din 16 mai 2008; art.2
2. Convenția a fost adoptată la New York la 15 noiembrie 2000 și ratificată de Republica Moldova la 17.02.2005 prin Legea nr.15-XV
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova din 14 martie 2003, art. 138.
4. I. Dolea, Codul de procedură penală al Republicii Moldova (comentariu aplicativ), ediția a-II-a. Chișinău: Cartea Juridică, 2020

Conducător științific
***Aureliu POSTICĂ**, magistru în drept, lector univ.*